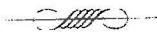

- конф., присв. 10-річчю створення юрид. фак. Нац. ун-ту біоресурсів і природокористування України (19-20 трав. 2011 р., м. Київ) / Упор. О.М. Гончаренко. – К.: Вид. центр Нац. ун-ту біоресурсів і природокористування України, 2011. – С.417-419.
5. Корнієнко Г.С. Основи міжнародно-правового регулювання аграрних відносин. Аграрне право і законодавство зарубіжних країн / Г.С. Корнієнко / Аграрне право: [підруч. для студ. вищ. навч. закл.] / В.П. Жушман, В.М. Корнієнко та ін.; за ред. В.П. Жушмана та А.М. Статівки. – Х.: Право, 2010. – 296 с.
  6. Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції формування державної системи сільськогосподарського дорадництва на період до 2015 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 травня 2012 р., № 303-р // Уряд. кур'єр. – 2012. – № 122. – 12 лип. – С. 12.
  7. Домбровський С.Ф. Правове регулювання сільськогосподарської дорадчої служби в Україні: [навч. посіб.] / С.Ф. Домбровський, Л.С. Тараненко. – Хмельницький: Вид-во ХУУП, 2010. – 194 с.
  8. Цільова програма формування кадрового потенціалу в сільськогосподарському виробництві на 2010-2015 роки: [проект]. - М-во аграр. політики України від 2010 р. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/page/?10162>.
  9. Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року: Закон України від 18.10.2005р. №2982-IV // Відом. Верхов. Ради України. – 2006. – № 1. – Ст. 17.
  10. Про сільськогосподарську дорадчу діяльність: Закон України від 17.06.2004 р., №1807-IV // Відом. Верхов. Ради України. – 2004. – № 38. – Ст. 470.
  11. Про додаткові заходи щодо вирішення соціальних проблем на селі та дальшого розвитку аграрного сектору економіки: Указ Президента України від 21.02.2002 р., № 170/2002 // Уряд. кур'єр. – 2002. – № 48. – 13 бер. – С. 11–12.

Уркевич Віталій Юрійович,
професор кафедри земельного та аграрного права
Національного університету «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого», доктор юридичних наук, доцент

РЕФОРМУВАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ПРО СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКУ КООПЕРАЦІЮ

Законодавство про сільськогосподарську кооперацію має давню історію розвитку на території України, адже загалом кооперування в сільському господарстві зародилося ще наприкінці XIX століття. У СРСР

колгоспи, які засновувалися на підставі постанови ЦВК і РНК СРСР від 16 березня 1927 р. «Про колективні господарства» та Примірних статутів 1935 і 1969 рр., також визнавалися кооперативними організаціями, що діяли в сфері сільського господарства. Важливим кроком до врегулювання правового становища кооперативних організацій, у тому числі в сфері сільського господарства, було прийняття свого часу Закону СРСР «О кооперації в СССР» від 26 травня 1988 р., № 8998-ХІ та Примірного статуту колгоспу 1988 р.

Надалі, в межах реалізації заходів по реформуванню організаційно-правових форм сільськогосподарського виробництва, було прийнято Закон України «Про колективне сільськогосподарське підприємство» від 14 лютого 1992 р., № 2114-ХІІ, згідно якого названі підприємства теж мали ознаки кооперативних організацій. Проте визначальним для розвитку сільськогосподарської кооперації стало прийняття Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» від 17 липня 1997 р., № 469/97-ВР, що комплексно врегулював питання діяльності сільськогосподарських кооперативів. Вказаний Закон визначав поняття сільськогосподарської кооперації та сільськогосподарського кооперативу, наводив їх різновиди та ознаки, принципи діяльності, містив приписи про порядок створення та державної реєстрації сільськогосподарських кооперативів, регулював питання членства осіб в таких кооперативах, визначав органи управління останніх, регламентував майнові, земельні, фінансові та господарські відносини за участю сільськогосподарських кооперативів, встановлював правові підстави та порядок припинення їх діяльності та ін.

Зважаючи на певні проблемні моменти та прогалини Закону (наприклад, відсутність чітких приписів щодо формування земельного масиву сільськогосподарського кооперативу, облік паїв його членів, порядку повернення вартості паю при припиненні членства та ін.), невідповідність його окремим положенням загального Закону України «Про кооперацію» від 10 липня 2003 р., №1087-IV, до розглядуваного нормативно-правового акту періодично вносилися зміни, зокрема, Законами України від 2 листопада 2000 р., № 2090-III, від 10 січня 2002 р., № 2921-III, від 7 лютого 2002 р., № 3047-III, від 15 травня 2003 р., № 762-IV, від 11 грудня 2003 р., № 1377-IV, від 29 червня 2004 р., № 1929-IV, від 23 вересня 2010 р., № 2555-VI, від 19 травня 2011 р., № 3384-VI та від 2 жовтня 2012 р., № 5412-VI. А Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» від 20 листопада 2012 р., № 5495-VI, що набрав чинності 19 січня 2013 року, названий Закон було викладено у новій редакції.

Чинна зараз редакція Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» містить усього 16-ть статей (на відміну від 38-ми у попередній редакції), що розподілені по шістьох розділах: загальні положення, сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи, сільськогосподарські виробничі кооперативи, держава і кооперація, право власності на пай, прикінцеві та перехідні положення. Зупинимося на окремих моментах.

Передусім Законом уточнені визначення категорій «сільськогосподарський кооператив», «сільськогосподарський виробничий кооператив», «сільськогосподарський обслуговуючий кооператив», що в цілому слід визнати позитивний моментом.

Стаття 2 Закону визначає законодавство, що регулює діяльність сільськогосподарських кооперативів, а це: Конституція України, Цивільний, Господарський, Податковий і Земельний кодекси України, інші нормативно-правові акти. А у її ч. 2 прямо зазначено, що загальні принципи, поняття та норми утворення, забезпечення функціонування, управління та ліквідації сільськогосподарського кооперативу і кооперативних об'єднань, контроль за їх діяльністю, права та обов'язки їх членів, формування майна, фондів, цін і тарифів на продукцію та послуги, а також трудові відносини у таких кооперативах та об'єднаннях регулюються Законом України «Про кооперацію». Звідси можна зробити висновок, що законодавець зараз пішов шляхом уніфікації правового регулювання діяльності сільськогосподарських та інших видів кооперативів, оскільки така значна кількість питань функціонування сільськогосподарських кооперативів регламентується тепер нормами загального закону про кооперацію. Проте це не є зовсім виправданим, оскільки сільськогосподарські кооперативи мають істотні відмінності як у їх правовому статусі, так й при провадженні господарської діяльності, що мають враховуватися законодавством.

Правовому статусу сільськогосподарських обслуговуючих і виробничих кооперативів зараз Законом присвячено окремі розділи. При цьому, встановлені різні вимоги щодо членства у названих видах кооперативів. Більше того, засновниками й членами сільськогосподарських кооперативів зараз можуть бути як громадяни України, так й іноземці та особи без громадянства, а також юридичні особи України та іноземних держав.

Щодо вступних та пайових внесків членів сільськогосподарських кооперативів Закон містить лише одну статтю 7 і стосується вона чомусь лише обслуговуючих кооперативів. Стаття 14 Закону визначає право власності сільськогосподарського виробничого кооперативу на землю, відсилаючи при цьому до приписів Земельного кодексу України.

Новелою Закону є запровадження у діяльність сільськогосподарських кооперативів нового локального правового акту, – правил внутрішньогосподарської діяльності кооперативу. Згідно ст. 8 Закону правила внутрішньогосподарської діяльності сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу є нормативним документом кооперативу, що встановлює механізм та способи реалізації положень статуту кооперативу з урахуванням особливостей його господарської діяльності. Названі Правила повинні містити такі відомості: (а) порядок організації надання послуг членам кооперативу відповідно до переліку видів його діяльності, визначеного статутом; (б) вимоги стосовно документального оформлення зобов'язань членів кооперативу перед кооперативом щодо участі у його

господарській діяльності; (в) механізм визначення розміру додаткового паю кожного члена кооперативу та його сплати, загальної частки пайових внесків асоційованих членів у пайовому фонді кооперативу, розміру та нарахування кооперативних виплат у розрізі видів діяльності кооперативу; (г) вимоги щодо ціноутворення та фінансових відносин; (д) інші пов'язані з особливостями діяльності кооперативу положення, що не суперечать вимогам законодавства. Ці Примірні правила має розробити й затвердити Міністерство аграрної політики та продовольства України. Проте Законом названі Правила передбачені лише для сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів.

Викладене дозволяє дійти думки, що чергове реформування законодавства України про сільськогосподарську кооперацію не дасть позитивного ефекту у вигляді розвитку та поширення кооперативної форми господарювання на селі. Навіть незважаючи на вказані недосконалі положення Закону, він містить ухил у бік поширення саме сільськогосподарської обслуговуючої кооперації, фактично не підтримуючи розвиток кооперації виробничої.

*Чурилова Тетяна Миколаївна,
доцент кафедри правового забезпечення АПК
Сумського національного аграрного університету,
кандидат юридичних наук*

ДО ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ОБСЛУГОВУЮЧИХ КООПЕРАТИВІВ

Пріоритетними завданнями аграрної реформи в сучасних умовах є забезпечення стійких перспектив продовольчої безпеки та підвищення доходів сільськогосподарських виробників. Виконання завдання безпосередньо пов'язане із вибором такої моделі сільського господарства, яка б дозволила гармонійно співіснувати в агресивному ринковому середовищі як агрохолдингам, так і дрібним та середнім виробникам сільськогосподарської продукції. Адже, особисті селянські господарства разом із фермерськими виробляють більше 60% валової продукції АПК, зокрема 98% картоплі, овочів 88%, фруктів 86%, молока 82%. Таким чином, саме вони забезпечують продовольчу стабільність в країні та є основою сільської поселенської мережі.

Створення сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів в Україні є реальною можливістю побудови нової моделі сільського господарства, адже аграрна криза певною мірою є кризою організаційної структури.